

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІЗМАЇЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТУ УПРАВЛІННЯ, АДМІНІСТРУВАННЯ ТА
ІНФОРМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Вченою радою педагогічного факультету
Протокол № 6 від 15 лютого 2023 р.

Голова проф. Кічук Н.В.

ПРОГРАМА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Атестаційний екзамєн з практичної психології
(назва атестаційного екзамєну)

освітній ступінь: бакалавр

галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

спеціальність: 014 Середня освіта

спеціалізація: 014.13 Музичне мистецтво

освітня програма: «Середня освіта: музичне мистецтво. Психологія»
(назва освітньої програми)

ПОГОДЖЕНО:

Гарант освітньої програми

 Сироткіна Ж.Є.
(підпис, ініціали, прізвище)

РЕКОМЕНДОВАНО:

кафедрою загальної та практичної психології
протокол № 7 від 10 травня 2023 р.

в.о. Завідувача кафедр Прокоф'єва Л.О.
(підпис, ініціали, прізвище)

ПОГОДЖЕНО:

Голова ради з якості вищої освіти
педагогічного факультету

 Сич Ю.А.
(підпис, ініціали, прізвище)

Розробники програми: Мазоха Інна Степанівна - кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та практичної психології Ізмаїльського державного гуманітарного університету

Рецензенти програми: Бринза Ірина Вячеславівна - кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та диференціальної психології Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

1. МЕТА І ЗАВДАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Метою атестаційного екзамену з практичної психології є: перевірка рівня теоретичних знань з різних психологічних дисциплін; уявлень про методологію та методи дослідження психічних явищ; здатності до застосування теоретичних знань для розв'язування конкретних практичних завдань; визначення рівня відповідності фактичної підготовки здобувачів освітнього ступеню «бакалавр» стандарту вищої освіти України із галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта та галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 053 «Психологія»

Завданнями атестаційного екзамену є: комплексна перевірка теоретичної та практичної підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю 014 Середня освіта; оцінка рівня фахових компетентностей здобувачів, згідно з ОПП «Середня освіта: музичне мистецтво. Психологія»

2. ЕТАПИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ

2.1. Етапи проведення: в один етап

2.2. Форми проведення: усна

3. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

3.1. Структура екзаменаційного завдання

Назва екзаменаційного завдання	Компетентності, що перевіряються	Результати навчання, що перевіряються
Завдання для перевірки фахових компетентностей зі спеціальності		
Теоретичні завдання № 1, 2.	СК-12. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології СК-13. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. СК-14. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел СК-21. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.	ПРН 3. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання. ПРН 4. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань.
Практичне завдання № 3.	СК-15. Здатність використовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій СК-16. Здатність самостійно планувати, організовувати та здійснювати психологічне дослідження СК-17. Здатність	ПРН 6. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги.

	<p>організувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову)</p> <p>СК-18. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну відповідно до запиту</p> <p>СК-19. Здатність дотримуватися норм професійної етики</p> <p>СК-20. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку</p> <p>СК-22. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формувати аргументовані висновки та рекомендації</p>	<p>ПРН 7. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.</p> <p>ПРН 8. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формувати аргументовані висновки.</p> <p>ПРН 9. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.</p> <p>ПРН11. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.</p> <p>ПРН13. Ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості.</p> <p>ПРН14. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.</p> <p>ПРН16. Демонструвати соціально відповідальну та свідому поведінку, слідувати гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності.</p> <p>ПРН20. Пропонувати власні способи вирішення психологічних задач і проблем у процесі професійної діяльності, приймати та аргументувати власні рішення щодо їх розв'язання.</p>
--	--	---

3.2. Зміст екзаменаційних завдань

3.2.1. Теоретичні завдання № 1-2, які є складовою однієї з макротем із дисциплін «Психологія», «Основи психофізіології», «Історія психології», «Психодіагностика», «Вікова та педагогічна психологія», «Соціальна психологія», «Основи психологічного консультування та психокорекції», «Конфліктологія» тощо.

ПЕРЕЛІК МАКРОТЕМ:

1. Психічні пізнавальні процеси особистості.
2. Психологічна характеристика особистості в сучасній психології.
3. Психологія молодшого шкільного віку.
4. Психологія особистості підлітка.
5. Проблема спілкування та її вивчення в соціальній психології.
6. Теоретичні основи конфліктології.
7. Проективний метод як діагностична процедура.
8. Психодіагностика міжособистісних стосунків.
9. Об'єктивні тести: вимір інтелекту і тести спеціальних здібностей.
10. Психологічна корекція як сфера діяльності психолога.
11. Індивідуальне консультування.
12. Групове консультування.

3.2.2. Практичне завдання №3, передбачає перевірку вміння розв'язувати конкретні ситуації, що виникають у процесі психологічного консультування і досягати позитивних результатів у наданні психологічної допомоги.

ПРИКЛАДИ ПРАКТИЧНИХ ЗАВДАНЬ:

1) Проаналізуйте фрази консультанта та зробіть висновки з приводу директивності та недирективності використаного підходу. Які директиви належать кваліфікованому консультанту, які - некваліфікованому:

1. Вам обов'язково слід перевіритись у невропатолога.
2. Дивлячись на свого сина, ви щодня повинні думати про те, який він дорослий і самостійний: „Мій син сам справляється зі своїм життям!“
3. Додайте до свого арсеналу засобів реагування на труднощі - примирення з невідворотнім.
4. Будьте собою, врешті-решт!
6. Наведіть приклади вправ або ігор, які на вашу думку могли б посприяти розвитку емпатії. Поясніть ваш вибір.

2) Узагальніть ваші знання про етапне протікання консультативного процесу. Скільки і яких етапів ви б у ньому виділили? Продумайте психотерапевтичне завдання кожного вказаного вами етапу та зобразіть його піктограмою. Проаналізуйте піктограми, виберіть найбільш вдалі та створіть своєрідну «вулицю» розгортання консультативного процесу.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

4.1. Шкала та схема формування підсумкової оцінки

Підсумкова оцінка атестаційного екзамену визначається як середньоарифметичне усіх оцінок за кожне екзаменаційне завдання, середньозважений бал переводиться за 100-бальною школою (див. табл. 1).

Приклад:

$$(4+4+5) : 3 = 4,3 = 84$$

Результат фіксується у протоколі засідання атестаційної комісії.

Схема формування підсумкової оцінки

<i>Оцінка за Теоретичне питання №1</i>	<i>Оцінка за Теоретичне питання №2</i>	<i>Оцінка за практичне завдання №3</i>	<i>Середньозважений бал</i>	<i>Бали (за таблицею)</i>
4	4	5	4,3	84

Таблиця 1.

Таблиця переведення середньозваженого балу за 100-бальною шкалою

<i>100-бальна</i>	<i>сер. бал</i>	<i>100-бальна</i>	<i>сер. бал</i>	<i>100-бальна</i>	<i>сер. бал</i>	<i>100-бальна</i>	<i>сер. бал</i>	<i>100-бальна</i>	<i>сер. бал</i>
100	4,97–5,00	80	4,10–4,14	60	3,10–3,14	40	2,25–2,29	20	1,15–1,20
99	4,94–4,96	79	4,05–4,09	59	3,05–3,09	39	2,20–2,24	19	1,09–1,14
98	4,91–4,93	78	4,00–4,04	58	3,00–3,04	38	2,15–2,19	18	1,03–1,08
97	4,87–4,90	77	3,95–3,99	57	2,96–2,99	37	2,10–2,14	17	0,97–1,02
96	4,84–4,86	76	3,90–3,94	56	2,93–2,95	36	2,05–2,09	16	0,91–0,96
95	4,80–4,83	75	3,85–3,89	55	2,90–2,92	35	2,00–2,04	15	0,85–0,90
94	4,76–4,79	74	3,80–3,84	54	2,87–2,89	34	1,95–1,99	14	0,79–0,84
93	4,72–4,75	73	3,75–3,79	53	2,84–2,86	33	1,90–1,94	13	0,73–0,78
92	4,68–4,71	72	3,70–3,74	52	2,81–2,83	32	1,85–1,89	12	0,67–0,72
91	4,64–4,67	71	3,65–3,70	51	2,78–2,80	31	1,80–1,84	11	0,61–0,66
90	4,60–4,63	70	3,60–3,64	50	2,75–2,77	30	1,75–1,79	10	0,55–0,60
89	4,55–4,59	69	3,55–3,59	49	2,70–2,74	29	1,69–1,74	9	0,49–0,54
88	4,50–4,54	68	3,50–3,54	48	2,65–2,69	28	1,63–1,68	8	0,43–0,48
87	4,45–4,49	67	3,45–3,49	47	2,60–2,64	27	1,57–1,62	7	0,37–0,42
86	4,40–4,44	66	3,40–3,44	46	2,55–2,59	26	1,51–1,56	6	0,31–0,36
85	4,35–4,39	65	3,35–3,39	45	2,50–2,54	25	1,45–1,50	5	0,25–0,30
84	4,30–4,34	64	3,30–3,34	44	2,45–2,49	24	1,39–1,44	4	0,19–0,24
83	4,25–4,29	63	3,25–3,29	43	2,40–2,44	23	1,33–1,38	3	0,13–0,18
82	4,20–4,24	62	3,20–3,24	42	2,35–2,39	22	1,27–1,32	2	0,07–0,12
81	4,15–4,19	61	3,15–3,19	41	2,30–2,34	21	1,21–1,26	1	0,01–0,06

1) Переведення підсумкового балу за 100-бальною шкалою оцінювання в підсумкову оцінку за традиційною шкалою

Співвідношення національної шкали оцінювання

Підсумковий бал	Оцінка за традиційною шкалою
90-100	відмінно
89-70	добре
51-69	задовільно
1-50	незадовільно

4.2. Критерії оцінювання екзаменаційних завдань.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ПІД ЧАС АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Екзаменаційною комісією виставляються бали за відповіді 2-х завдань теоретичного блоку відповідно до наступних критеріїв:

Оцінка	Критерії оцінювання теоретичних завдань
5 балів	Здобувач має глибокі міцні й системні знання: може чітко сформулювати дефініції, використовуючи психологічну термінологію, вільно володіє принципами побудови психологічних знань, знає основні методологічні проблеми сучасної психологічної науки. Завдання розкрито на високому теоретичному і практичному рівнях, студент вільно орієнтується в теоретичному матеріалі, дає обгрунтовану відповідь на додаткові запитання, посилається на рекомендовану програмою наукову літературу, вміє показати значення теоретичних знань для вирішення практичних завдань.
4 бала	Здобувач демонструє досить ґрунтовні знання, але може припускати неточності у формулюванні, спостерігаються незначні мовленнєві та логічні помилки у відповіді. Студент демонструє сформовані вміння критично оцінювати різні методологічні позиції, що склалися в сучасній науці, застосовувати знання методології для аналізу різних психологічних теорій. У відповіді надано чіткі визначення психологічних понять різних підходів, виокремлено основні напрями дослідження даного питання, наведено прізвища дослідників та зазначено їх внесок в розробку даної теми, простежується зв'язок даної теми з іншими проблемами, наведено узагальнення у формі висновків. Але відповідь має певні неточності, помилки, або студент не може пояснити певні положення, не дає повної відповіді на додаткові запитання екзаменаторів, недостатньо встановлює взаємозв'язок теоретичних положень з проблемами психологічної практики.
3 бали	Здобувач в цілому знає програмний матеріал, може продемонструвати навички узагальнення, систематизації, пояснення теоретичних питань, але не вміє знаходити зв'язок між методологією, психологічною теорією та практикою. У відповіді надано більш-менш коректні визначення психологічних понять, виокремлено основні напрями дослідження даного питання, наведено прізвища дослідників та визначено їх внесок в розробку даної теми, наведено узагальнення у формі висновків. Але відповідь має суттєві неточності, помилки, можуть бути відсутніми пояснення певних положень, наводиться дані лише про один напрям дослідження даної проблеми. У відповіді простежується певна фрагментарність, без порушень загальної логіки викладання матеріалу, наводиться необхідна інформація, але без детального аналізу, без порівняння положень різних напрямів, без визначення методологічних основ теоретичного та практичного дослідження проблеми. Здобувач дає задовільні чи слабкі відповіді на додаткові запитання екзаменаторів.
2 бали	Здобувач погано знає основні теоретичні поняття, положення, концепції, його знання мають загальний, фрагментарний характер, не підкріплені прикладами. Студент має суттєві прогалини в теоретичних знаннях та практичних вміннях. Відповідь має фрагментарний характер, але простежується певна логіка викладання матеріалу; інформація надається в неповному обсязі; не наводиться достатня кількість прикладів теоретичних та емпіричних досліджень, не визначаються методологічні основи дослідження проблематики. Відповідь не містить порівняльного аналізу

	різних підходів до проблеми, не простежується історичний аспект вивчення питання. Відповідь містить суттєві неточності та помилки у формулюванні психологічних дефініцій, у визначенні основних теоретичних положень та закономірностей, в узагальненні наданої інформації. На додаткові запитання екзаменаторів здобувач не може дати коректної відповіді.
1 бал	Здобувач має дуже поверхневі знання; не володіє термінологією, не вміє наводити аргументи, послідовно доводити свою думку, але орієнтується в загальній проблематиці за цим питанням, може навести ілюстративні приклади. Відповідь носить дуже фрагментарний характер, відсутніми є узагальнення матеріалу у формі висновків, визначення необхідних теоретичних положень та закономірностей, пояснення їх на прикладах. На додаткові запитання екзаменаторів відповіді немає.
0 балів	Здобувач не володіє термінологією, оскільки понятійний апарат не сформовано; не вміє логічно та послідовно викласти матеріал з визначеної проблеми. Мовлення невизначене, обмежене, бідне, словниковий запас не дає змогу вербально оформити ідею. Відповідь не відповідає екзаменаційному питанню, чи здобувач взагалі не дає ніякої відповіді на питання.

Екзаменаційною комісією виставляються бали за виконання практичного завдання відповідно до наступних критеріїв:

Оцінка	Критерії оцінювання практичного завдання
5 балів	Здобувач демонструє всебічні, систематичні й глибокі знання програмового матеріалу, вільно володіє спеціальною термінологією, викладає матеріал послідовно, правильно застосовує теоретичні знання з усіх фахових дисциплін для розв'язання практичних завдань; уміє розробляти методику вирішення проблемних ситуацій, використовуючи при цьому новітні досягнення психології.
4 бала	Здобувач демонструє всебічні, систематичні й глибокі знання програмного матеріалу, вільно володіє спеціальною термінологією, матеріал викладено послідовно, із застосуванням теоретичних знань з різних дисциплін для розв'язання практичних завдань, але у відповіді є певні неточності, які не призводять до помилкових висновків і рішень.
3 бали	Здобувач в основному правильно розв'язує практичне завдання, але викладає матеріал неповно, не завжди послідовно; відчуває певні труднощі у застосуванні теоретичного матеріалу для виконання практичних завдань; помиляється у застосуванні професійної термінології.
2 бали	Здобувач поверхнево робить аналіз практичної ситуації; викладає матеріал неповно, не завжди послідовно; не може коректно застосувати теоретичний матеріал для виконання практичних завдань; помиляється в застосуванні професійної термінології.
1 бал	Здобувач не володіє навичками застосування набутих знань для виконання практичних завдань; не володіє професійною термінологією та розв'язує завдання некоректно.
0 балів	Здобувач взагалі не дає відповіді на практичне завдання.

5. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИХ ЗАВДАНЬ

Не передбачається.

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Варій М.Й. Загальна психологія: Підручник. К.: «Центр учбової літератури». – 2007. – 326 с.
2. Вікова і педагогічна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін., - 2-е вид., допов. -К.: Каравела, 2009. - 400 с.
3. Практикум із групової психокорекції: підручник / С.Д. Максименко, О.О. Прокоф'єва, О.В. Царькова, О.В. Кочкурова. – Мелітополь: Видавничополіграфічний центр «Люкс», 2015. – 414 с.
4. Гальчук О. Я. Клінічна психологія : навчальний посібник. – К.: Атіка, 2012. – 216 с.
5. Галян І. М. Психодіагностика : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. – К. : Академвидав, 2009. – 464 с.
6. Дрозденко К. С. Загальна психологія в таблицях і схемах: Навч. посібник. – К.:ВД „Професіонал”, 2004.
7. Загальна психологія: Підруч. для студентів вищ. навч. закладів. / С.Д.Максименко, В.О.Зайчук, В.В.Клименко, В.О.Соловієнко. За загальною редакцією акад.. С.Д.Максименка - К.: Форум, 2000. - 543 с.
8. Каліна Н.Ф.Психотерапія: підручник/ Н.Ф.Каліна. – К.: Академвидав, 2010.– 288 с.
9. Корольчук М. С. Психодіагностика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Ніка-Центр, 2007.–400с.
10. Кузікова С. Б. Основи психокорекції / С. Б. Кузікова.– К.: Академвидав, 2012.– 320 с.
11. Кузікова С. Б. Теорія і практика вікової психокорекції : навч. посіб. для студ. вищ.навч. закладів/ С. Б. Кузікова.– Суми: ВТД «У», 2006.– 384 с.
12. Кутіщенко В. П. Вікова та педагогічна психологія : (курс лекцій) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.. - К. : Центр навч. л-ри, 2005. - 128 с.
13. Максименко С.Д. Загальна психологія: Навчальний посібник. – К.: „Центр навчальної літератури”, 2004. – 272 с.
14. Максимова Н. Ю., Мілютіна К. Л., Піскун В. М. Основи дитячої патопсихології. – К.: Главник, 2008. – 160 с.
15. Максименко С. Д. Генеза здійснення особистості. – К.: Видавництво ТОВ «КММ», 2006. – 240 с. – Библиогр.: С. 246-255.
16. Максименко С. Д. Розвиток психіки в онтогенезі: [В 2 т.]. – К.: Форум, 2002. – Т. 1: Теоретико-методологічні проблеми генетичної психології. – 319 с.
17. Максименко С.Д., Соловієнко В.О. Загальна психологія: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2000. – 256 с.
18. Максименко С. Д. Психологічні механізми зародження, становлення та здійснення особистості.- К. : Вид-во Європейського ун-ту, 2010.
19. Марінушкіна О.Є. Корекційні програми на допомогу практичному психологу ДНЗ / О.Є.Марінушкіна, Ю.О.Замазій. — Х.: Вид.група „Основа”, 2009. — 204 с. — (Серія «Дошкільний навчальний заклад. Психологія виховання».)
20. Мірошник З.М., Онищенко І.В. Психологія особистості: навчально-методичний посібник. Кривий Ріг : КПП, 2012. – 184 с.
21. Москалець В.П. Психологія особистості: навч.посібн. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 262 с.
22. Мушкевич М. І. Основи психотерапії : навч. посіб / М. І. Мушкевич, С. Є. Чагарна ;за ред. М. І. Мушкевич. – Вид. 3-тє. – Луцьк : Вежа-Друк, 2017. – 420 с.
23. Основи практичної психології: підручник для студ. вищих навч. закладів / В.Г. Панок [та ін.]. - К.: Либідь, 2006. - 536 с.
24. Панюк В.Г. Психоконсультативні стратегії діяльності практичного психолога системи освіти: навч.-метод. посіб. / В.Г. Панюк, Я.В. Чаплак, Д.Д. Романовська; за наук. ред. В.Г. Панка; Укр. НМЦ практ. психології і соц. роботи НАПН України [та ін.]. - Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010. - 232 с.
25. Павелків Р.В. Вікова психологія. Вікова психологія: підруч. для студ. вищ. навч. закл.. К.: Кондор, 2011. - 468 с.

26. Патопсихологія: навчальний посібник / Х. Турецька, Т. Гурська. Тернопіль: Навчальна книга, 2015. — 160 с.
27. Психологія особистості : навчальний посібник / О.Б. Столяренко . – Кам'янець-Подільський : ПП "Медобори-2006", 2012 . – 219 с.
28. Психологія особисті / С.Д. Максименко, К.С. Максименко, М.В. Папуча. – К.: Вид-во ТОВ «ККМ», 2007. – 295 с.
29. Психологічне консультування: теорія та практика: навч.-метод. посіб. / В.Г. Панок [та ін.] ; за заг. ред. І.М. Зварича, В.Г. Панка, В.М. Радчук; Чернів. нац. ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці: Рута, 2011. - 272 с.
30. Савчин М. В. Вікова психологія / М. В. Савчин, Л. П. Василенко. - К. : Академвидав, 2006. - 360 с.
31. Семиченко В. А. Психологія особистості. - К.: Вид. О. М. Ешке, 2001. — 427 с.
32. Сергєєнкова О.П., Столярчук О.А., Коханова О.П., Пасєка О.В. Загальна психологія. Навч. посіб. - Київ «Центр учбової літератури», 2012 р. - 296 с.
33. Скребець В. О. Основи психодіагностики : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К. : Видав. дім "Слово", 2003. – 192 с.
34. Таран О.П. Психологічна готовність дитини до школи. – К. : Шк. світ, 2010. – 128 с.